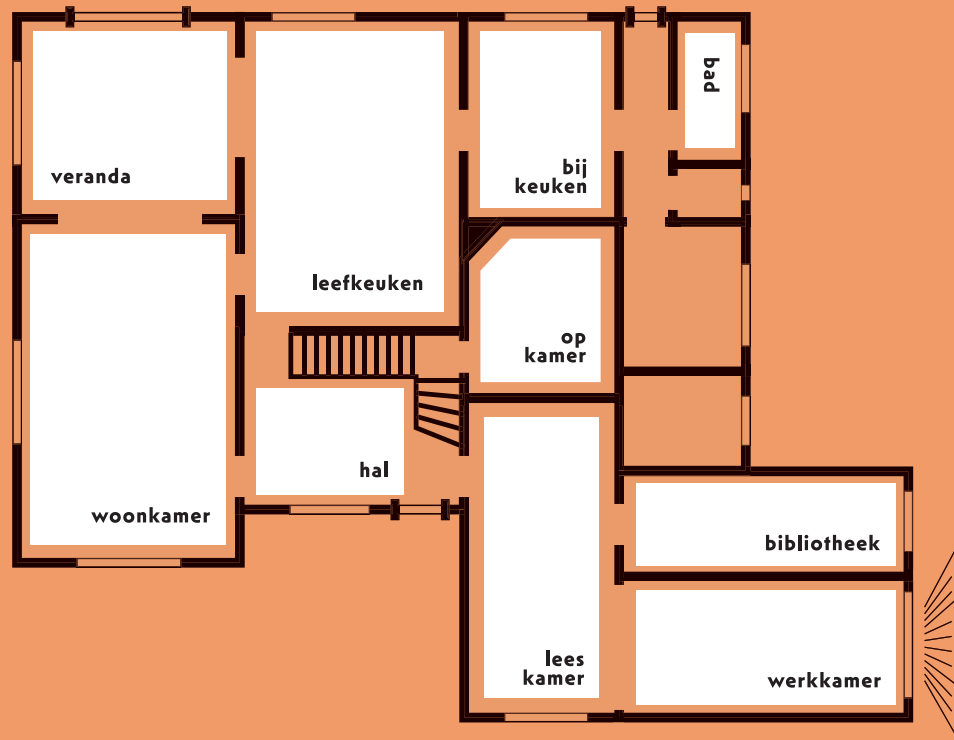

HET LUSTERNEST

INHOUD

STREUVELS LEVEN EN WERK

GELETTERDE BAKKER 9

EEN PLEK OM DE WERELD
TE OVERSCHOUWEN 41

TOPPEN EN DALEN 57

WERKKAMER MET UITZICHT 87

KUNSTIG VERZAMELHUIS 99

STREUVELS ALS ICOON 115

HET OEUVRE 123

DE FOTOGRAAF 151

EEN NIEUWE TOEKOMST 187
HET LUSTERNEST NA STREUVELS

SCHRIJVER VAN NU EN STRAKS 213
AUTEURS OVER STREUVELS

MEER LEZEN 222

Lateur wordt dankzij zijn prestatie – en dankzij een leraar die zijn talent zag – toegelaten tot de *Cercle littéraire* van de school, die normaal voor de twee hoogste jaren is bestemd. Hij krijgt al snel een schrijversreputatie – hij is ook een bevlogen ‘bibliothecaris’ – en schrijft vanaf 1886 opstellen in z’n eigen *Cahier des Narrations*. Hij blijft al die jaren een verwoed lezer en speelt in de Avelgemse school graag toneel.

Avelgem: de bakkerij en...

In 1886 begint Lateurs loopbaan als bakker, eerst als leerjongen in Avelgem, Kortrijk en Heule, waar hij de stiel leert. Later zal hij zich ook bij bakker Van Mullem op het Schouwburgplein in Brugge de knepen van het pasteibakkersvak eigen maken.

In 1887 neemt het gezin Lateur-Gezelle de familiebakkerij van Franks twee ooms over. Omdat hij in 1890 “uit de dienst gelooft wordt”, zoals dat in die tijd heet, hoeft de jongeman geen soldaat te worden en krijgt hij de kans om de zaak uit te bouwen tot een moderne brood- en banketbakkerij. Als in 1897 vader Camiel sterft, wordt hij de kostwinner.

Bijna tegelijk begint Frank Lateur uit te kijken naar ruimere horizonten dan “de trog en de oven” en het

De familiebakkerij in de Kerkstraat in Avelgem.
Foto: Stijn Streuvels, ca. 1900.

Stijn Streuvels en zijn neef Caesar Gezelle op de koer van de bakkerij in Avelgem, 1901.

‘Die lustigen Brüder’.
De vrienden Felix Staelens,
Stijn Streuvels en Jules Staelens,
24 maart 1901.

Elisa Lateur en Caesar Gezelle
in de bakkerij in Avelgem.
Foto: Stijn Streuvels,
25 september 1901.

Stijn Streuvels in gezelschap
op de Kluisberg, 16 juni 1901.
Op de foto, van links naar
rechts: Oscar Verscheure, Felix
Staelens, Stijn Streuvels, zijn
toekomstige echtgenote Alida
Staelens, Irma Staelens en
Clothilde Verscheure.

gesprek en nog in 1896 verschijnen in twee nummers van *Van Nu en Straks* teksten van de genaamde Stijn Streuvels: *Een Ongeluk* en *Het Einde*. Het wordt het begin van een jarenlange samenwerking en vriendschap met deze kring van kunstenaars. Vooral de Antwerpse bibliothecaris en schrijver Emmanuel De Bom treedt daarbij op als raadgever, mentor en vriend.

In deze jaren – Lateur runt intussen nog altijd de bakkerszaak in Avelgem – breidt hij zijn netwerk van contacten met kunstenaars uit, onder meer met Latemse schilders als Emile Claus, Gustave Van De Woestyne, Valerius De Saedeleer, Albert Servaes, Constant Permeke en anderen. Een tweede kunstkring van vrienden bouwt hij uit in het Kortrijkse. Een sleutelfiguur in veel van zijn contacten is de Ingooigemse priester Hugo Verriest.

Dertien van Streuvels' eerste korte verhalen worden gebundeld en verschijnen in 1899: *Lenteleven* is zijn eerste voldragen boek. Ook veel van Streuvels' latere werk bestaat uit kortverhalen, novellen, schetsen... Als er uit katholieke hoek kritiek komt op hem en zijn eerste boek, neemt Verriest het voor Streuvels op.

Eerste successen, eerste kritiek

Lenteleven wordt eerst afgewezen door de Antwerpse uitgeverij De Nederlandsche Boekhandel. Streuvels vraagt namelijk voor het afstaan van zijn auteursrecht 125 frank. Ook een geplande luxe-uitgave laat op zich wachten.

Met de Kortrijkse Kunstgilde, ca. 1900. Op de foto, van links naar rechts: Emmanuel Viérin, Jozef Laigneil, Hugo Verriest, Karel Noppe, Victor Verougstraete, Joseph Viérin en Jozef De Coene.

Het werk verschijnt in 1899 toch, in een populaire uitgave als *Duimpjesuitgaaf*. Op vijfhonderd van de 1600 exemplaren blijft

Ontwerpen van Julius
De Praetere voor de
boekbandillustratie in de
uitgaven van Streuvels bij
L.J. Veen, ca. 1901.

DOODENDANS
LANGS DE WEGEN
ZONNETIJ IJ
ZOMERLAND

DOODEN-
DANS LANGS DE
 WEGEN ZOMER-
 LAND
ZONNETIJ IJ

LENTELEVEN

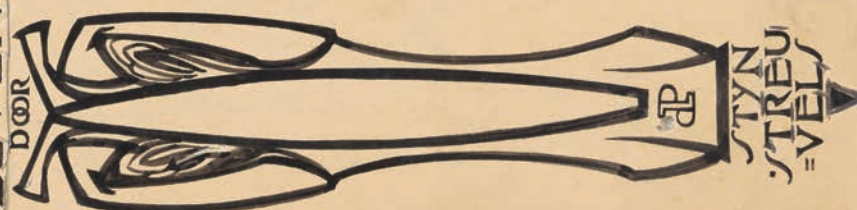
LENTELEVEN

STYN-STREUVELS

Deel 12 1/2 reed

LENTE-
LEVEN

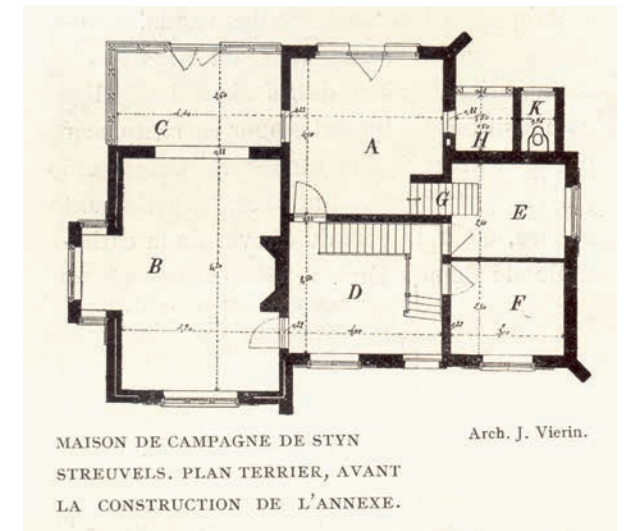

Werklieden poseren voor de achtergevel van Het Lijsternest in aanbouw. Foto: Stijn Streuvels, 1904.

In juni 1905 is het huis bewoonbaar en even later trekt Streuvels erin. Architect Viérin verzorgt zijn pr goed: Het Lijsternest wordt in architectuurkringen snel opgemerkt als een uitgesproken voorbeeld van hoe je begin twintigste eeuw de Vlaamse landelijke architectuur kunt toepassen.

Verdubbeld

De voorgevel van Het Lijsternest is naar het zuidoosten gericht, volgens Streuvels “gelijk de landse mensen met hun gezond verstand en praktische overlevering van uit oude tijden gedaan hadden. Bij ondervinding wisten zij dat zon en licht en warmte langs voren moet binnen kunnen; regen, koude en wind langs achteren moet afgeweerd worden, waar het afdak de achtergevel tot bijna tegen de grond voor vocht en koude beschermt. Ik was volop van oordeel hun goede voorbeeld te volgen.” ‘Landelijk’ zijn in 1905 ook de houten blokkramen, het witgeschilderde metselwerk op een zwartgeteerde plint, de groenwitte luiken, de tuitgevel vooraan, het zadeldak met Boomse pannen en het overstekende dak achteraan, de bakoven in de keuken en

Plattegrond van Het Lijsternest zoals het in 1905 werd gebouwd. Het plannetje werd in 1907-1908 samen met talrijke foto's afgedrukt in het *Bulletin des Métiers d'Art*.

PROJETTES C. AUDRY FILS, BRUXELLES.

COTTAGE A INGOYGHEM (FLANDRE OCCLE)

Architecte : J. VIÉRIN.

PL. 38.

Een foto van Het Lijsternest verscheen in 1908 in het Belgische architectuurtijdschrift *L'Emulation*. Rechts van de woonkamer is de in 1906 aangebouwde werkkamer te zien.

“De toekomst stelde ik me voor in ’t zicht van een heerlijke warande: alles dichtgegroeid met velerlei soorten sierheesters en tronken, waar de stammen der zilverberken tegen de donkere achterwand van groen zouden blekkeren, en over het middelplein hoogstammige waaibomen het ruisend bladergewelf zouden vormen en de woning gedoken en gescholen zitten als een nest in ’t groen. Mij dacht reeds de vogels er te horen kermis vieren en nesten bouwen in de hoge kruinen... En meteen was de naam gevonden waarmede de nieuwe woning zou gedoopt worden:

‘HET LIJSTERNEST”

INGOOIGEM I, 1951

De achterzijde van
Het Lijsternest gezien vanaf
de straat. Foto: Stijn Streuvels,
1908.

Stijn Streuvels met zijn literaire vrienden Alfred Hegenscheidt, August Vermeylen en Camille Huysmans in Ingooigem, 1901.

te luisteren naar muziek. Een middel om vertrouwd te raken met klassieke meesterwerken.” Hij burgert zich in zijn nieuwe omgeving in en neemt deel aan lokale feestelijkheden en het landelijke dorpsleven.

De faam van Streuvels in binnen- en buitenland blijft intussen uitdeinen, net als zijn netwerk van vrienden en relaties in de kunstwereld van Noord en Zuid, en ondanks Streuvels’ reputatie als zou hij terughoudend en nors zijn. Streuvels kent onder meer een aantal Nederlandse schrijvers persoonlijk, zoals Kloos, Van Deyssel en Verwey. In het Kortrijkse heeft hij een vriendenkring die wekelijks samenkomt, en ook schilders als Gustave Van De Woestyne en Valerius De Saedeleer zijn geregeld in Het Lijsternest te gast. Ze werken een tijd op de vlakbij gelegen Tiegemberg. Ook met Emile Claus blijven de contacten intens.

Het zijn jaren waarin Streuvels toetreedt – of gevraagd wordt om dat te doen – tot eerbiedwaardige verenigingen, zoals de Koninklijke Vlaamse Academie der Nederlandse Taal- en Letterkunde. In 1911 krijgt hij voor de tweede keer de vijfjaarlijkse Staatsprijs voor Proza, onder meer voor *De vlaschaard* uit 1907. Delen van zijn werk worden vertaald in het Duits en het Engels, hij wordt op school gelezen en hij laat zijn stem horen in het maatschappelijk debat, onder meer over de noodzaak van een Nederlandstalige universiteit in België,

Stijn Streuvels met de schilder Valerius De Saedeleer, een onbekende vrouw en de Avelgemse pastoor Declercq, 1906.

Stijn Streuvels lezend in de woonkamer van Het Lijsternest. Het beeldje rechts van Streuvels staat nu in de leeskamer. Foto: Stijn Streuvels, 1906.

verstuurd en hier en daar wordt zijn werk vanuit modernistische hoek als verouderd beschouwd. In 1921 – het jaar waarin hij vijftig wordt – sukkelde hij met zijn gezondheid en maakt hij naar eigen zeggen een “algemene stoornis en inzinking” door. Vijfentwintig jaar na zijn debuut *Lenteleven* uit 1899 is de vraag: wat nu?

Nieuw hoogtepunt

Streuvelsspecialisten zien van vóór 1910 tot in de eerste jaren na de Eerste Wereldoorlog een ‘zwakke periode’ en spreken zelfs van een dieptepunt. Met het oog op wat nog komt is er ook sprake van een ‘overgangstijd’, waarin er meer autobiografisch en beschouwend proza verschijnt van de inmiddels ervaren beroepsschrijver Streuvels. In 1923 is dat bijvoorbeeld *Land en leven in Vlaanderen*, een uitgebreide schets van Vlaanderen en zijn bewoners... Streuvels schetst in het boek hoe in zijn ogen de eigenheid van het platteland verloren gaat door de uitwassen van de modernisering. Industrialisering, transport en nieuwe architectuur zijn in zijn ogen nefast voor de plattelandssamenleving. Hij zal het thema verder uitwerken in *De teleurgang van de Waterhoek*.

‘In ’t land van Waas’. Foto van Stijn Streuvels die in 1923 werd gebruikt in zijn boek *Land en leven in Vlaanderen*.

De bouw van de brug over de Schelde in het gehucht Rugge in Avelgem. Het gebeuren leverde inspiratie voor de roman *De teleurgang van de Waterhoek*. Foto: Stijn Streuvels, 1906.

Het Leven en
De Dood in den Aft

De schuur met de dubbele poortluiken ^{breed} open, gelijkt een tooneel, waarin de papende diepte, door havelooze mannen, in haastig tempo, een spel wordt opgevoerd. De schuur staat er alleen op de verlatene vlakte; het tooneel zonder toeschouwers, en de spelers ~~act~~ daende achter een sluier van watermist die 't al ondoezelt houdt. De mannen vervullen er elk de aangepaste rol, die ~~tot een geordend spel~~ ~~anderling tot een geheel aaneensluiten tot een geordend geheel~~ dat in 't ruimte- en tijdelooze afspelt. ~~waaraan de een~~ waarvan de eendevige handeling ~~tot een geordend~~ geheel aaneensluit, dat in 't yle draait, ~~in~~ in 't tijd- en ruimtelooze afspelt.

~~Van~~ Den torenhoopen stapel, heijds, schept de man met den ruipl de wortelen in den draagbak. Twee anderen gaan over en weer in de tramen der berrie, laten den bak ledigen bij den stapel neervallen, nemen den gevulden op weer, ~~en~~ dragen hem, achter elkaar stappend naar binnen, en kantelen hem hoop op in den openen trechter van het snijpeerd, waar twee mannen den (wonder) de wraage draaien, die de wortelen knarzend ~~knaagend~~ ~~de messen~~ waar de wortelen ~~aan~~ het messen-wiel de wortelen knarzelend op vangt ~~en knarzelend~~ ~~in de gesneden~~ ~~ze ze knarzelend~~ ~~omwentelt~~ ~~in dat aan stukken gesneden~~ ^{snijdt} ~~langs~~ ^{en langs onder} ~~uitgelpen~~. Een forsche keel schept ze neersthooien.

De Ielurgang van den Waterhoek

Over de uitgestrekte meerschovlakten spreidt het
zonnelicht en de stilte, één geworden in het
tijdelooze van den zonnemiddag. ^{Dor} de minste
hoog en wijd - kusschen 't blauwe hemelvel
en 't groen van den bodem - wiebelt de aam-
looze lucht als de deining van groot water
en op de zonnestralen poest het leven als
een verre Droomzang. Alle dingen blijven
aan zich zelf overgelaten, in zware rust,
broeiend in 't stoken der felle hitte.

De vent die stapaan ~~den~~^{den} perswepel volgt, ont-
waart eerst de Schelde als hij vlak bij den
oever staat. Tusschen de toegetroochterde handen
roept hij luide naar den overkant:

- Aho! Aho!
Na een tijd wachten, verschijnt
er, ~~te gelyke~~ komt (de baas naax 't veer, maakt
de pont los en trekt, de handen beurtelings
overslaand, bij den ketting de boot ~~naax 't~~ ^{man} ~~water~~
~~andere seer toe~~
~~naax den overkant~~. De reiziger springt in
en in de stilte van 't ^{onder} ~~over~~ ~~vooren~~ meende hij
iets te moeten zeggen, om de stilte te breken.

- Warm weer Ens dat de brug er is, zal
het toch veel gemak meebrengen.

Op dat woord snakt ^{de meent} ~~Paul Breake~~ den kops
om. ~~in blykt den verandering aan.~~

- Brug? welke brug?

- ik heb mij laten gezeggen dat hier een brug over de Schelde komt.

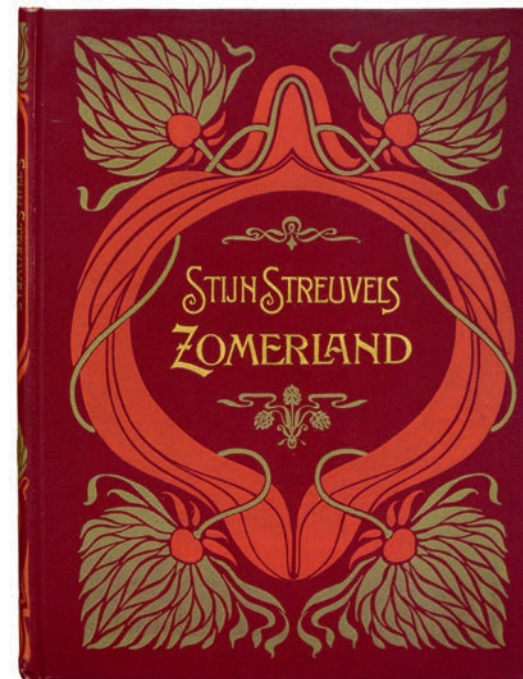
De werkkamer van Stijn Streuvels tijdens de laatste jaren van zijn leven. Foto: Daniel Van Overbeke, ca. 1960.

Stijn Streuvels voor het panoramische raam in Het Lijsternest. Foto: Gaston Gyselynck, 1932.

zo hoge raam. Dat wordt in 1912 geplaatst, nadat al in 1906 de werkkamer er deels kwam: “Ik moest een afgezonderde schrijfcel hebben.” Naar Streuvels’ eigen zeggen kan het gezin zich deze uitbreidingen onder meer permitteren – net als de latere verbouwingen in 1936 en 1943, als ook de werkkamer zijn huidige omvang krijgt – dankzij het prijzengeld dat hij bij diverse bekroningen krijgt.

Hier werkt de auteur Streuvels en dit is verboden terrein voor spelende kinderen: “Afgezonderd van de andere woonplaatsen zou ik me hier veilig voelen, door geen sterveling gestoord worden, in de beste gelegenheid om er te werken, rijk als de koning in zijn domein, met ’t vooruitzicht van een eeuwigheid in ’t verschiet.” Naarmate de tijd vordert en het aantal boeken, tijdschriften en knipsels toeneemt, raken de ruimtes volgestouwd.

1899

Lenteleven

Na publicaties in verschillende literaire magazines zoals *Van Nu en Straks* en *Biekorf* brengt Streuvels zijn debuut uit. Een bundeling van dertien verhalen.

1900

Zomerland Zonnetij

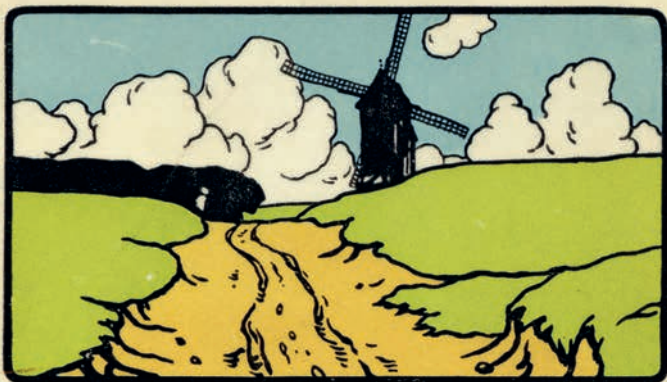
1901

Dodendans

L.J. Veen wordt vanaf 1900 de vaste uitgever van Stijn Streuvels. Enkele van zijn eerste boeken krijgen een kleurrijke cover met een gestileerd art-nouveaumotief. Voor de vijfde druk van *Lenteleven* uit 1905 ontwerpt Johann Georg van Caspel de band. Het zwierige omslag van de eerste druk van *Zomerland* is het werk van Anna Sipkema.

p. 122: *De oogst*, uitgave in Veens gele bibliotheek, bandontwerp van André Vlaanderen, 6e druk, 1915.

OPENLUCHT

STIJN STREUVELS.

1907

De vlaschaard Reinaert De Vos

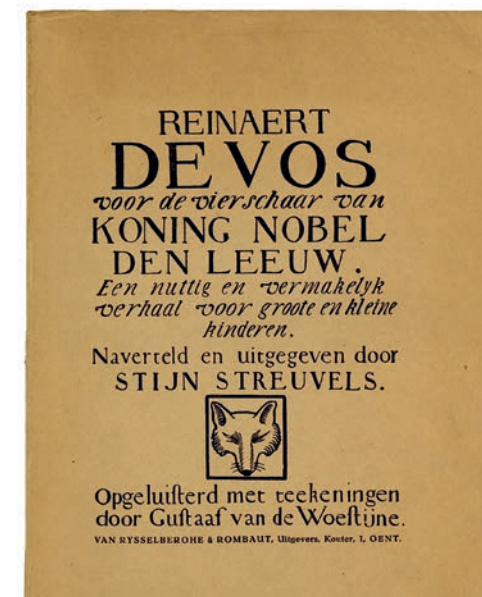
De vlaschaard is ongetwijfeld een van de succesvolste romans van Streuvels. Het boek over boer Vermeulen werd veertig keer herdrukt, in zes talen vertaald en tweemaal verfilmd.

1908

Tiegem

1909

Najaar

REINAERT
DE VOS
voor de vierschaar van
KONING NOBEL
DEN LEEUW.
*Een nuttig en vermakelyk
verhaal voor groote en kleine
kinderen.*
Naverteld en uitgegeven door
STIJN STREUVELS.

Opgeluisterd met teekeningen
door Gustaaf van de Woestyne.
VAN RYSSSELBERGHE & ROMBAUT, Uitgevers, Kester, 1. OENT.

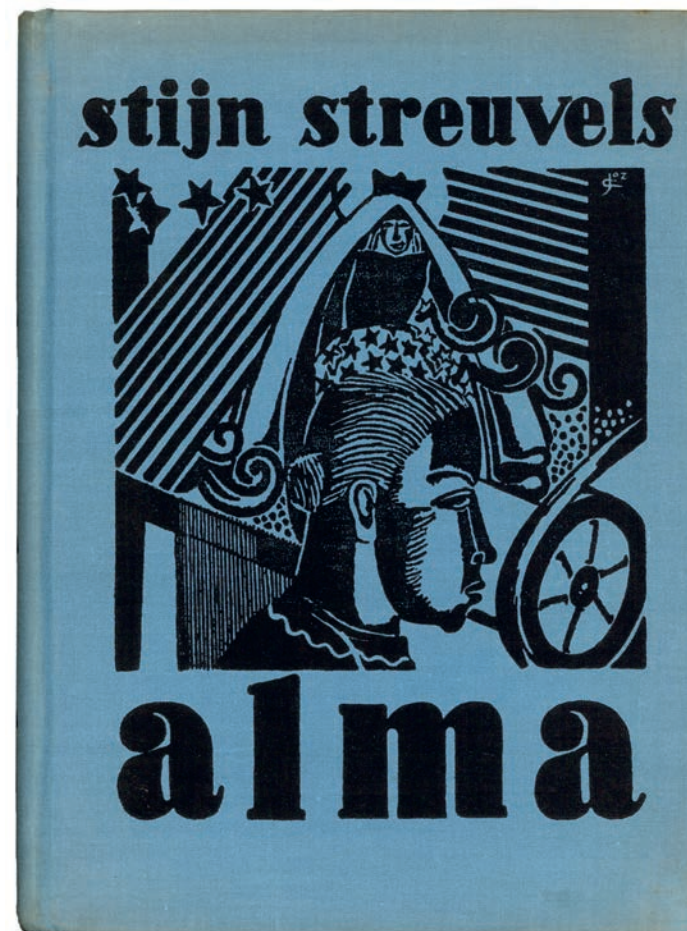
Emmanuel Viérin tekent vanaf 1907 verschillende omslagen, hoofdzakelijk idyllische landschappen. *Reinaert De Vos* is het eerste boek van Streuvels dat rijkelijk geïllustreerd wordt. Kunstenaar van dienst is Gustave Van De Woestyne.

STIJN STREUVELS DE VLASCHAARD

**GOEDKOOPE JUBILEUM
UITGAVE 50-40000 TAL
BANDONTWERP JOZEF CANTRE
PRIJS : ING. 20 FR. ; GEB. 34 FR.**

Niet ophangen
zonder taks-
gel van 20 fl.

In de loop van de jaren tekenen de belangrijkste grafische kunstenaars uit Vlaanderen boekbanden voor werk van Streuvels. In de jaren 1930 verschijnen verschillende uitgaven met een illustratie van Jozef Cantré, waaronder *Alma* (1931) en een heruitgave van *De vlaschaard* (1932).

maar niets blijkt minder waar. Het volledige manuscript werd zorgvuldig doorgenomen, integraal gepubliceerd en naar de archiefdepots in Antwerpen overgebracht.

Van 1977 tot 1979 vinden ingrijpende herstellingswerkzaamheden plaats aan Het Lijsternest: versterken van de gescheurde muren met beton, nieuwe vloeren en nieuw sanitair, centrale verwarming, een nieuwe elektrische leiding, herstel van alle daken... Op 28 maart 1980 gaat het Provinciaal Museum Stijn Streuvels open en begint de 'museumtijd' van Het Lijsternest. Een kleine tentoonstelling met boeken en foto's geeft meer inzicht in Streuvels' literaire carrière. Het zal nog een kleine kwarteeuw duren tot de woning met haar bibliotheek en inboedel in 2004 als monument wordt beschermd, en de tuin en schuur als dorpsgezicht.

In 2008 moet Het Lijsternest noodgedwongen de deuren sluiten voor een broodnodige restauratie. Het metselwerk vertoont met de jaren steeds meer scheuren. Op sommige plekken kan je er de hand insteken. Een echte verrassing zijn de stabiliteitsproblemen niet. Als Stijn Streuvels in 1903 zijn 'klijtkop' aankoopt, wordt hij gewaarschuwd, onder meer door zijn moeder en de bouwondernemer: op de weinig draagkrachtige kleigrond zal een huis nooit blijven rechtstaan, tenzij je heel diepe en stevige

grondvesten aanbrengt. Dat soort grond krimpt en zwelt samen met de droogte en de vochtigheid.

De Provincie West-Vlaanderen liet na de aankoop in 1977 het interieur van Het Lijsternest uitgebreid fotograferen. De fotoreportage van Roger Coucke toont het huis zoals het er bij het overlijden van Streuvels uitzag. De foto's waren een belangrijke bron voor latere restauraties.

Van 2008 tot 2013 wordt Het Lijsternest daarom met veel zorg gerestaureerd. Niet alleen worden ingrijpende

